

наша СЛОВА

Газета выходзіць з сакавіка 1990 года

№ 29 (1180) 16 ЛІПЕНЯ 2014 г.

"Не бойся!" -

словы, скіраваныя Богам да беларусаў

У межах урачыстасцяў у Нацыянальным санктуары Маці Божай Будслаўскай, што праходзілі сёлета 4-5 ліпеня, адбылася святая Імша ўчны, якую ўзначаліў Апостальскі Нунцый у Беларусі арцыбіскуп Клаўдый Гуджэроў. Імшы папярэднічала працэсія з копіяй абраза Маці Божай Будслаўскай, у ёй прынялі ўдзел шматлікія пілігрымы, несучы ў руках знічи.

"Эксцэленцы! гэта ваша святыня, ваш народ, вы заручаны з этым народам, і радуюцца гэтаму святы! Дараўгія святары, калі гэтыя людзі сёння тут, - гэта значыць, што хтосьці пакланяюцца пра іх. Законнікі і законніцы, вы - душа гэтага народа, якая моліца, і яна перадалася народу ў малітве. І вы, дарагі браты і сёстры, якія напоўнілі сёння гэтых пляц больш густа, чым зоркі на небе, - гляньце на свято вашых свечак, бо за кожнай з іх ёсьць чыёсьці сэрца", - звярнуўся Апостальскі Нунцый да прысутных біскупаў, святароў, кансекраваных асонаў і ўсіх вернікаў.

"Сёння мы паўтараем: радуйся, Марыя. Радуйся, нават калі навокал слёзы, калі працягваюцца войны, калі забіваюць людзей. Радуйся, Марыя, бо мы збіраемся тут не для таго, каб углядзіцца ў наши грахі, але каб узірацца ў нашу будучыню, падораную нам смерцю Твайго Сына, - дадаў арцыбіскуп. - Дарагія браты і сёстры, давайце сёння забудземся пра наши грахі. Вядома, яны ёсьць, але калі Бож не ўчыніў нам сапраўды вялікія справы, мы сёння б не былі тут".

Іерарх звярнуў увагу на прадстаўлены ў літургічным чтанні вобраз Бога, які суцяшае Марыю. "Бог суцяшае і вас, беларускі народ, - адзначыў прадстаўнік Святога Айца. - Вы - народ, які, як Марыя, бачыў смерць Яе Сына". Згадваючы пра будслаўскі касцёл, арцыбіскуп сказаў: "Тэты касцёл застаўся, і ў ім застаўся абраз, з якога Божая Маці дабраслаўляе свой народ. Гэты абраз намаляваны ў сэрцы кожнага з вас, і ніхто не здолеў сцерці яго з ваших сэрцаў".

"Таксама і вы стаялі пад крыжам замучанага Хрыста. Таксама і вы былі целам Хрыста ўкрыжаванага. Як на рукі Марыі было пакладзена мёртвае цела Езуса - так Яго замучанае цела лягло на руки беларускага народа. І колькі разоў у вашай гісторыі на ваны руکі хацелі паклаці мёртвае цела Хрыста, але пасля трах дзён вы стаялі перед Хрыстом уваскраслым", - адзначыў арцыбіскуп.

Па словах Апостальскага Нунція, "другое запрашенне, скіраванае Богам да Марыі і таксама да беларускага народа, - не бойся, няхай не слабеюць руки".

"Не бойся, беларускі народ, нават калі цажка, нават калі трэба плакаць, - не бойся!" - заклікнул іерарх. Арцыбіскуп дадаў, што "страх - тое, што забівае нас: не канкрэтная рэчаіснасць, а страх будучыні", "страх не-

згадваючы, што беларускі народ называюць найбольш цярпілівым у свеце, іерарх адзначыў: "Цярпіласць - вялікая цнота, пры ўмове, што яна не ператвараецца ў недахон павагі да сібе". "Сёння на вас сплікае Божая Маці і кажа: няхай не слабеюць ваши руки. *I ў цябе ёсьць будучыня, беларускі народ, і перад тобой ёсьць дарога, нават калі ты яе не бачышь, - Бог падрыхтаваў гэтую дарогу для цябе*", - звярнуўся Апостальскі Нунцый да вернікаў. - Твой Бог сядзіць зараз у гэтай Эўхарыстыі, і заступніцтва Яго Маці таксама з тобой".

"Не бойся - гэта слова, скіраваныя да кожнага з вас, іх выгукваў святы Ян Павел II падчас свайго Пантыфікату, - дадаў арцыбіскуп. - **Беларускі народ, не дазволь самому сабе згасіць у табе жыцця, не стань сваім уласным катам**". Іерарх падкресліў, што "увесь свет, гледзячы ў очы гэтага народа, які будзе адчуваць сябе любімым Богам, адчуе, што Бог жыве".

Мітрапаліт Тадэвуш Кандрусеўіч напрыканцы Імши падзякаў Богу за магчымасць сабрацца на малітве ў Нацыянальным санктуары, за добрае надвор'е і добры настрой вернікаў. Арцыбіскуп выказаў падзяку таксама ўсім прысутным і хору з менскай парафіі Найсвяцейшай Тройцы, які ўпрыгожыў спевам Імшу.

На заканчэнне арцыбіскуп Клаўдый Гуджэроў ўзяўся вернікам апостальскаса дабраслаўленне з адпустам.

Анастасія Грышан.

100 гадоў з дня нараджэння Вітаўта Рамука

Вітаўт Рамук нарадзіўся 15 ліпеня 1914 г. у Екацярынаславе (тады гэта была яшчэ царская Расія, а сёння Днепрапяцьроўск, Украіна). Ягоныя бацькі былі там у заработках.

У 1922 г. сям'я вярнулася на родіму, пасяліўшыся ў Ліпінішках каля Ліды. Гэта была Заходняя Беларусь, Польшча.

У 1926-1930 гг. Вітаўт Рамук навучаўся ў Віленскай беларускай гімназіі. Ягоны настаўніцай была знакамітая педагог Алена Сакалава-Лекант. Пасля Беларускай гімназіі Рамук пераводзіцца ў польскую гімназію ў Пінску ды вырашае стаць святаром. Але ўрэшце адмаўляеца ад гэты ідэі і паступае на бялагічны факультэт віленскага ўніверсітэта імя Стэфана Баторыя. Праз год ён пераводзіцца на медыцыну, а яшчэ праз год Вільню займаюць саветы, і ўніверсітэт зачыняеца.

У часе нямецкай акупацыі Рамук вяртаецца на Лідчыну, працуе ў гарадской адміністрацыі перакладчыкам, бярэ ўдзел у беларускім жыцці. У Лідзе ён працуе разам з беларускім дзеячам Адольфам Клімовічам, які лічыў, што сядзець у ўмовах нямецкай акупацыі як мышы пад венікам - недапушчальна.

Па капітуляцыі Нямецчыны Вітаўт Рамук апынуўся ў Мюнхене, дзе паспрабаваў працягнуць навучанне медыцынне, мару ўдалося ажыццяўіць у Лювенскім універсітэце ў Бельгіі.

Наступны хуткачны перыяд жыцця быў звязаны ў Англіяй. Рамук нават некаторы час быў намеснікам старшыні Згуртавання беларусаў Вялікабрытаніі (1954). Але доўга ў Лондане не затрымліваўся ды вярнуўся ў Бельгію. Некаторы час ён працаўваў у дзіцячым прытулку ў Брусселі. Жыццё ў паваеннай Бельгіі было невыносна цяжкім, і Вітаўт Рамук пераезджавае ў ЗША, у штат Ілінойс. Некаторы час жыў у горадзе Пеорыя, а потым селица ў Чыкага. У 1958 г. ён ажаніўся з Верай Жызынейскай, мала-

дзеяшай за яго на 17 гадоў. У Рамукоў нарадзіліся двое дзяцей. Сын Янка пазней зробіў вялікую кар'еру ў кампаніі "Хітачы", а дачка Ірэна стане педагогам. Вітаўт і Вера Рамуکі браўлі актыўны ўдзел ў жыцці беларускай грамады ў Чыкага, разам працаўвалі ў Беларускім каардынацыйным камітэце, былі актыўістамі грыка-кааталіцкай парафіі св. Хрыста-Збаўцы.

У 1993 г. Рамуکі адведалі Беларусь. Вера і Вітаўт Рамуکі пражывалі разам 52 гады.

11 сакавіка 2010 г. доктар Вітаўт Рамук памёр у Чыкага. Ён пражывёў 95 з паловай гадоў. На здымку Вера і Вітаўт Рамуکі.

Вікіпедыя.

УЛАДЗІМІРУ АНІЧЭНКУ - 90

служаны дзеяч навукі Рэспублікі Бела русь (1976), лаўрэат Дзяржаўнай прэміі Рэспублікі Беларусь 1988 г. за комплекс прац 1966-88 гг. "Скарынія".

Найбольш значныя працы прысвяціў гісторыі беларускай мовы, беларуска-украінскім старажытным моўным сувязям, паraphaўнай граматыцы ўсходнеславянскіх моў і беларускай лексікаграфіі. Аўтар манаграфіі "Беларуска-украінскі пісьмовамоўная сувязі" (1969), "Слоўнік мовы Скарыны" (т. 1-2, 1977-84), вучэбных дапаможнікаў для філалагічных факультэтаваў вышэйшых навучальных установ "Марфалогія ўсходнеславянскіх моў. Назоўнік. Дзяяслоў. Прислоўе" (1973), "Гістарычна лексікалогія ўсходнеславянскіх моў" (1978), "Гістарычна фанетыка ўсходнеславянскіх моў" (1982), "Мовы ўсходніх славян" (1989), сяутар калектыўных прац "Гістарычна лексікалогія беларускай мовы" (1970), "Матэрыйялы для дыялектнага слоўніка Гомельшчыны", якія апублікаваны ў штогодніку "Беларуская мова" (вып. 3-9, 1975-1981), "Народная лексіка Гомельшчыны ў фальклоры і мастицай літаратуры" (1983), "Беларуска-іншаславянскі сінкрэтызм мовы выданнію Францыска Скарыны" (1988). Пад яго кіраўніцтвам і пры непасрэдным удзеле падрыхтаваны да друку "Слоўнік мовы Янкі Купалы" (1970), "Гістарычна лексікалогія ўсходнеславянскіх моў" (1976), "Беларуска-іншаславянскі пісьмовамоўная сувязі" (1978), "Гістарычна фанетыка ўсходнеславянскіх моў" (1982), "Мовы ўсходніх славян" (1989), сяутар калектыўных прац "Гістарычна лексікалогія беларускай мовы" (1970), "Матэрыйялы для дыялектнага слоўніка Гомельшчыны", якія апублікаваны ў штогодніку "Беларуская мова" (вып. 3-9, 1975-1981), "Народная лексіка Гомельшчыны ў фальклоры і мастицай літаратуры" (1983), "Беларуска-іншаславянскі сінкрэтызм мовы выданнію Францыска Скарыны" (1988). Пад яго кіраўніцтвам і пры непасрэдным удзеле падрыхтаваны да друку "Слоўнік мовы Янкі Купалы" (1970), "Гістарычна лексікалогія ўсходнеславянскіх моў" (1976), "Беларуска-іншаславянскі пісьмовамоўная сувязі" (1978), "Гістарычна фанетыка ўсходнеславянскіх моў" (1982), "Мовы ўсходніх славян" (1989), сяутар калектыўных прац "Гістарычна лексікалогія беларускай мовы" (1970), "Матэрыйялы для дыялектнага слоўніка Гомельшчыны", якія апублікаваны ў штогодніку "Беларуская мова" (вып. 3-9, 1975-1981), "Народная лексіка Гомельшчыны ў фальклоры і мастицай літаратуры" (1983), "Беларуска-іншаславянскі сінкрэтызм мовы выданнію Францыска Скарыны" (1988). Пад яго кіраўніцтвам і пры непасрэдным удзеле падрыхтаваны да друку "Слоўнік мовы Янкі Купалы" (1970), "Гістарычна лексікалогія ўсходнеславянскіх моў" (1976), "Беларуска-іншаславянскі пісьмовамоўная сувязі" (1978), "Гістарычна фанетыка ўсходнеславянскіх моў" (1982), "Мовы ўсходніх славян" (1989), сяутар калектыўных прац "Гістарычна лексікалогія беларускай мовы" (1970), "Матэрыйялы для дыялектнага слоўніка Гомельшчыны", якія апублікаваны ў штогодніку "Беларуская мова" (вып. 3-9, 1975-1981), "Народная лексіка Гомельшчыны ў фальклоры і мастицай літаратуры" (1983), "Беларуска-іншаславянскі сінкрэтызм мовы выданнію Францыска Скарыны" (1988). Пад яго кіраўніцтвам і пры непасрэдным удзеле падрыхтаваны да друку "Слоўнік мовы Янкі Купалы" (1970), "Гістарычна лексікалогія ўсходнеславянскіх моў" (1976), "Беларуска-іншаславянскі пісьмовамоўная сувязі" (1978), "Гістарычна фанетыка ўсходнеславянскіх моў" (1982), "Мовы ўсходніх славян" (1989), сяутар калектыўных прац "Гістарычна лексікалогія беларускай мовы" (1970), "Матэрыйялы для дыялектнага слоўніка Гомельшчыны", якія апублікаваны ў штогодніку "Беларуская мова" (вып. 3-9, 1975-1981), "Народная лексіка Гомельшчыны ў фальклоры і мастицай літаратуры" (1983), "Беларуска-іншаславянскі сінкрэтызм мовы выданнію Францыска Скарыны" (1988). Пад яго кіраўніцтвам і пры непасрэдным удзеле падрыхтаваны да друку "Слоўнік мовы Янкі Купалы" (1970), "Гістарычна лексікалогія ўсходнеславянскіх моў" (1976), "Беларуска-іншаславянскі пісьмовамоўная сувязі" (1978), "Гістарычна фанетыка ўсходнеславянскіх моў" (1982), "Мовы ўсходніх славян" (1989), сяутар калектыўных прац "Гістарычна лексікалогія беларускай мовы" (1970), "Матэрыйялы для дыялектнага слоўніка Гомельшчыны", якія апублікаваны ў штогодніку "Беларуская мова" (вып. 3-9, 1975-1981), "Народная лексіка Гомельшчыны ў фальклоры і мастицай літаратуры" (1983), "Беларуска-іншаславянскі сінкрэтызм мовы выданнію Францыска Скарыны" (1988). Пад яго кіраўніцтвам і пры непасрэдным удзеле падрыхтаваны да друку "Слоўнік мовы Янкі Купалы" (1970), "Гістарычна лексікалогія ўсходнеславянскіх моў" (1976), "Беларуска-іншаславянскі пісьмовамоўная сувязі" (1978), "Гістарычна фанетыка ўсходнеславянскіх моў" (1982), "Мовы ўсходніх славян" (1989), сяутар калектыўных прац "Гістарычна лексікалогія беларускай мовы" (1970), "Матэрыйялы для дыялектнага слоўніка Гомельшчыны", якія апублікаваны ў штогодніку "Беларуская мова" (вып. 3-9, 1975-1981), "Народная лексіка Гомельшч

"СВІНТУС ГРАНДЫЁЗУС" І ГІНШАЕ

У беларускай літаратурнай мове, як паказана ў двухтомным "Слоўніку фразеалагізмаў" (2008), налічваеца калі 7000 фразеалагічных адзінак. Стваральнікам таго ці іншага фразеалагізма заўсёды з'яўляецца які-небудзь асобны чалавек, і ўзнікае фразеалагізм адразу, у індывидуальным маўленчым акце, у працэсе маўлення. Спачатку гэта аўтарскі твор, а пасля ён падхопліваеца іншымі людзьмі з бліжэйшага асяроддзя і з цягам часу становіцца агульнаўжывальнай моўнай адзінкай. Як пісаў Я. Карскі адносна ўзнікнення прыказак, "паколькі асоба аўтараў на прыказках не адбілася, то народ лёгка забыў іх складальнікай і захаваў гэтых творы як свае ўласныя".

Ёсць у нашай мове больш як 120 фразеалагізмаў, аўтарства якіх вядомае. Яны ўзніклі ў выніку фразеалагізациі крылатых выразаў, зредку запазычаных, а часцей скалькаваных з іншых моў.

19 фразеалагізмаў падацца з твораў беларускіх пісьменнікаў: людзьмі звацица (Я. Купала); асадзі назад, хварэць на пана, захварэць на пана, як дзядзька ў Вільні (Я. Колас); акуляры настаўляць, выдраць лысаму валасы, ездзіць па левым баку, жаба ў калінне, ні бэ ні мя, пусціць з дымам да бoga каго, што, свінтус грандышус, фіга на талеры, фіга (кукіш) у кішэні (К. Крапіва); рыцар ночы (З. Бядуля); кветкі з чужых палёў (Ю. Гаўрук); сена на асфальце (М. Стравіцоў); зачюканы апостол (А. Макаёнак); ружовы туман (В. Быкаў).

Усе гэтыя выразы атрымліваюць трохбаковую харктарыстыку ў "Слоўніку фразеалагізмаў" і ілюструюцца адпаведнымі прыкладамі з пісьмовых літаратурных крыніц. Хацелася б, аднак, да падніміць апісанне некаторых з гэтых выразаў дадатковымі цытатамі-ілюстрацыямі, якія па розных прычынах не трапілі ў "Слоўнік..."

Выраз свінтус грандышус абазначае 'ганебны, ніждзячны чалавек, нахабнік'. Падацца з камедыі "Хто смеяца апошнім" (1939), дзе ён спачатку ўжыты для абавязчыння вялізной дапатопнай жывёліны з жабрамі, "адкрытай" ілжэвучоным Гарлахвацкім, а пасля пераносна - у дачыненні да таго ж Гарлахвацкага - невука і прайдзісвета. Ужыванне гэтага выразу ілюструеца ў "Слоўніку..." цытатамі з твораў М. Лынькова, Л. Гаўрылкіна, Б. Сачанкі, П. Місіко, А. Петрашкевіча. Дапоўнім яшчэ прыкладам з адной аповесці І. Шамякіна: - Слухай, слухай сваю разумную бабулю! Яна табе такую этымалогію выдаць, што не будзеши знаць, на чым ходзіць чалавек. - Чалавек ходзіць на нагах, пакуль не родіцца свінтусам грандышусам. - Я свінтус грандышус?

Дзякую, мама! А гэта прыклад

з рамана А. Рыбака "На раздражжы": Трэба было загадзя каго з іх папярэдзіць, што прыеду начаваць. Свінтус грандышус я вялікі.

Фразеалагізм ружовы туман абазначае 'стан ілюзорнага, таталітарна-савецкага успрымання рэчаіснасці'. Падацца з назвы апавядання (1995) В. Быкава. Гэтае знешне алагічнае словазлучэнне ўжыта з пераасэнсаваным значэннем ужо і ў загалоўку самога апавядання пра чалавека з саўковымі звычкамі, і двойчы ў тэксле апавядання, у tym ліку ў заключным сказе пра дзвевін-стагадовага Барсука, які, "можа, хай жыве ў сваім ружовыем тумане, дажывае век і носіць вазончыкі да падноожжа помніка". У "Слоўніку фразеалагізмаў" выраз прадлюстраваны толькі дзвюмі цытатамі. Да іх можна дадаць яшчэ некалькі: Магчыма, Быкаў стаў тым пісьменнікам, які першы вышаў з ружовага туману (С. Дубавец); У ружовыем тумане мы былі і ёсць і будзем ці знатоўпам паднання, ці для ўлад каранавання пры жыцці чарговым цудзе (Р. Тармола-Мірскі); Аўтар прапанаваў размежаванне літаратуры "ружовага туману" - ідэалізаванай савецкай - ад нацыянальнай беларускай літаратуры (Л. Рублеўская); Ружовы туман спакойнага жыцця прыменей за чорную праўду незагойных ранаў ("ЛіМ"); Не веру! Няўжо моладзь тады была настолькі прагрэсіўна- "прастунутая", каб успрымаць акаляючую рэчаіснасць без "ружовага туману" перад вачыма? (С. Грышкевіч).

Да памянёных вышэй 19 крылатых выразаў, якія стаўлі фразеалагічнымі адзінкамі і фіксуюцца ў "Слоўніку фразеалагізмаў", варта дадаць яшчэ адзін - дыпламаваны баран - з аднайменнай байкі (1928) К. Крапівы. Яго ўжыванне з пераасэнсаваным значэннем 'невук з апломбам' можна прайлюстраваць такімі прыкладамі: А колкі ў нас, асадліва зараз, калі ў ВНУ большасць месцаў плацінныя, дыпламаваныя бараноў (Ю. Касцюк); Сустракаюцца ў жыцці і дыпламаваныя бараны. Кожны з іх ні бэ ні мя, а любіць гучнае імя (М. Лыньков); Існуючая сістэма ўступніх экзаменаў не з'яўляеца тым мудрамерам, які стаў бы адначасова бар'ерам для патэнцыяльных дыпламаваных бараноў і брамай, у якую бесперашкодна пройдуць, абавязковая пройдуць самыя дастойныя ("Настаўніцкая газета").

Калі цяпер звярнуцца да прыказак, апісаных у адпаведных слоўніках, то і тут можна назіраць падобную з'яву. У майі "Этымалагічным слоўніку прыказак" (2014) паказана, што ў нашай літаратурнай мове ўжываеца

Іван ЛЕПЕШАЙ

Павел Баранаў:

"Без мовы мы не станем самадастатковай єўрапейскай нацыяй"

Чэмпіянат свету па футболе стаўся нагодай для карэспандэнта "Радыё Свабода" пагутарыць пра беларускую мову і спорт з вядомым каментатарам Паўлом Баранавым. Гутарыў Гар Карней.

- Павел, Вы ўжо казали, што беларускамоўнае каментатарства - цалкам Вашая ініцыятыва, а цяперашняя сітуацыя на БТ такая, што ніхто нікога не аблажаўвае, але і не прымушае. Ці правільна я зразумеў?

- Я не хвалюся нікім чынам, што гэта мая ініцыятыва. Наадварот, у гэтым сэнсе я, хутчэй, выказываю не тое што сваё задавальненне, а нейкі сумнав - што ўсё залежыць ад асабістай ініцыятывы таго ці іншага чалавека, каментатара. Так не павінна быць, бо павінна быць практика, такая, калі жадаеце, палітыка, каб ўсё больш было каментатараў, якія практикуюць на роднай мове. Аднак не прымусіш жа нікога, улічваючы, што ў дзяржаве дзвюхмоўле. Таму здорава, што ўвогуле ёсць такая магчымасць працуваць на дзвюх мовах. Но чуў, вядома, меркаванні на контага, што ў нас, у каментатараў, лёгкі выбар - маўляў, на якой мове пажадаеш, на той і практицай. Цяпер, магчымы, і так, з улікам, што ўжо такая практика ёсць, што ёсць да каго звяртацца - я маю на ўвазе наш вопыт, наш прыклад. Але пры гэтым, калі я толькі пачынаў, гэта насамрэч было вельмі няпроста. Людзі, ад якіх гэта залежала, і так асабліва мову не віталі, яны заўсёды прыкryваліся аднымі і тымі ж фразамі. У tym сэнсе, што, вядома ж, мова - гэта цудоўна, але каб працуваць на мове ў эфіры, трэба працуваць ідэальна. Што само па сабе ўжо смешна, улічваючы, што ідэальна не працуе, напэўна, ніхто ў свеце, нават на сваіх родных мовах. Заўсёды ёсць нейкі недарчнисці, не дасканаласці і ўсё астніяне. І працуваць дасканала на мове, нават калі пасадзіць за мікрофон наших цудоўных актораў ды паэт - я вас прости запэўніваю, што эпартаж атрымаеца на якай сабе не з моўнага, дык з іншага пункту гледжання, мякка кажучы, непрафесійны. І тут нічога асаблівага няма. Патрэбна практика ў першую чаргу, вось і ўсё.

- Ці можна казаць, што факт наяўнасці беларускай мовы ў Вашых эпартажах сведчыць пра змену стаўлення ў лепшыя бок?

- Ну, тое, што ўжо ўдалося зрабіць, гэта падыход, спачатку, два гады таму, - пачаць каментаваць чэмпіянат Беларусі на роднай мове, поўным чэмпіянат Англіі па беларуску, потым Лігу чэмпіёнаў на мове, нават адпрацеваў фінал Лігі чэмпіёнаў. І нарэшце кульминацыя, зразумела, чэмпіянат свету. То бок тое, што ўдалося гэта зрабіць увогуле, ўдалося зрабіць так, што кіраўніцтва не перашкоджала, а, наадварот, такія высілкі падтрымала - вядома, без лішніх сіпласці скажу, што гэта вельзіарна перамога. Я рады, што

нашурд ці мае нейкі сэнс такім чынам набіраць новых людзей.

- Увогуле складаеца парадаксальная сітуацыя: каментатары могуць ведаць некалькі замежных моваў, але не родную.

- Ведаць родную мову, безумоўна, неабходна. Тыя людзі, якія ў нас час ад часу з'яўляюцца, толькі пачынаюць свой шлях каментатарскі, - магу сказаць, што гэта людзі адукаваныя, некаторыя з іх ведаюць некалькі замежных моваў, а таксама, я так мяркую, сябруюць і з беларускай мовай, - адзінае, што яшчэ крышачку баяцца на ёй працаваць, бо практикі ўсё ж не хапае. Але я думаю, што ўсё будзе добра. Будзем працаваць у гэтым кірунку, і час ад часу новыя людзі абавязковы будуть з'яўляцца.

У гэтым сэнсе магу такі прыклад прывесці. Увесну я ўдзельнічаў у адным семінары, звязаным з інтэрнэт-трансляцыямі матчай нацыянальнага першынства, перад новым сезоначкам чэмпіянату Беларусі. Коны ў сваіх сферы: былі аператары, якія працаўвалі з аператорамі, я, адпаведна, адказваў на пытанні каментатараў. Гэта ўсё - асабістая ініцыятыва. Прыйкладам, я сам вось пажадаю і пе-равяду ўсё свае эпартажы на расейскую мову - і ўсё, у эфіры беларускай мовы амаль што не застанецца. Толькі з-за того, што пажадаю асабістая. Аднак зразумела, што ў мене жаданне падыхода асабістага. Гэта ўсё - асабістая ініцыятыва. Прыйкладам, я сам вось пажадаю і пе-равяду ўсё свае эпартажы на расейскую мову - і ўсё, у эфіры беларускай мовы амаль што не застанецца. Толькі з-за того, што пажадаю асабістага. Аднак зразумела, што ў мене жаданне падыхода асабістага. Гэта ўсё - асабістая ініцыятыва. Прыйкладам, я сам вось пажадаю і пе-равяду ўсё свае эпартажы на расейскую мову - і ўсё, у эфіры беларускай мовы амаль што не застанецца. Толькі з-за того, што пажадаю асабістага. Аднак зразумела, што ў мене жаданне падыхода асабістага. Гэта ўсё - асабістая ініцыятыва. Прыйкладам, я сам вось пажадаю і пе-равяду ўсё свае эпартажы на расейскую мову - і ўсё, у эфіры беларускай мовы амаль што не застанецца. Толькі з-за того, што пажадаю асабістага. Аднак зразумела, што ў мене жаданне падыхода асабістага. Гэта ўсё - асабістая ініцыятыва. Прыйкладам, я сам вось пажадаю і пе-равяду ўсё свае эпартажы на расейскую мову - і ўсё, у эфіры беларускай мовы амаль што не застанецца. Толькі з-за того, што пажадаю асабістага. Аднак зразумела, што ў мене жаданне падыхода асабістага. Гэта ўсё - асабістая ініцыятыва. Прыйкладам, я сам вось пажадаю і пе-равяду ўсё свае эпартажы на расейскую мову - і ўсё, у эфіры беларускай мовы амаль што не застанецца. Толькі з-за того, што пажадаю асабістага. Аднак зразумела, што ў мене жаданне падыхода асабістага. Гэта ўсё - асабістая ініцыятыва. Прыйкладам, я сам вось пажадаю і пе-равяду ўсё свае эпартажы на расейскую мову - і ўсё, у эфіры беларускай мовы амаль што не застанецца. Толькі з-за того, што пажадаю асабістага. Аднак зразумела, што ў мене жаданне падыхода асабістага. Гэта ўсё - асабістая ініцыятыва. Прыйкладам, я сам вось пажадаю і пе-равяду ўсё свае эпартажы на расейскую мову - і ўсё, у эфіры беларускай мовы амаль што не застанецца. Толькі з-за того, што пажадаю асабістага. Аднак зразумела, што ў мене жаданне падыхода асабістага. Гэта ўсё - асабістая ініцыятыва. Прыйкладам, я сам вось пажадаю і пе-равяду ўсё свае эпартажы на расейскую мову - і ўсё, у эфіры беларускай мовы амаль што не застанецца. Толькі з-за того, што пажадаю асабістага. Аднак зразумела, што ў мене жаданне падыхода асабістага. Гэта ўсё - асабістая ініцыятыва. Прыйкладам, я сам вось пажадаю і пе-равяду ўсё свае эпартажы на расейскую мову - і ўсё, у эфіры беларускай мовы амаль што не застанецца. Толькі з-за того, што пажадаю асабістага. Аднак зразумела, што ў мене жаданне падыхода асабістага. Гэта ўсё - асабістая ініцыятыва. Прыйкладам, я сам вось пажадаю і пе-равяду ўсё свае эпартажы на расейскую мову - і ўсё, у эфіры беларускай мовы амаль што не застанецца. Толькі з-за того, што пажадаю асабістага. Аднак зразумела, што ў мене жаданне падыхода асабістага. Гэта ўсё - асабістая ініцыятыва. Прыйкладам, я сам вось пажадаю і пе-равяду ўсё свае эпартажы на расейскую мову - і ўсё, у эфіры беларускай мовы амаль што не застанецца. Толькі з-за того, што пажадаю асабістага. Аднак зразумела, што ў мене жаданне падыхода асабістага. Гэта ўсё - асабістая ініцыятыва. Прыйкладам, я сам вось пажадаю і пе-равяду ўсё свае эпартажы на расейскую мову - і ўсё, у эфіры беларускай мовы амаль што не застанецца. Толькі з-за того, што пажадаю асабістага. Аднак зразумела, што ў мене жаданне падыхода асабістага. Гэта ўсё - асабістая ініцыятыва. Прыйкладам, я сам вось пажадаю і пе-равяду ўсё свае эпартажы на расейскую мову - і ўсё, у эфіры беларускай мовы амаль што не застанецца. Толькі з-за того, што пажадаю асабістага. Аднак зразумела, што ў мене жаданне падыхода асабістага. Гэта ўсё - асабістая ініцыятыва. Прыйкладам, я сам вось пажадаю і пе-равяду ўсё свае эпартажы на расейскую мову - і ўсё, у эфіры беларускай мовы амаль што не застанецца. Толькі з-за того, што пажадаю асабістага. Ад

Гэта азначае, што павінна працаваць і каманда лінгвістаў, і каманда стылістаў, і ўсялякія іншыя службы. Адным словам, вярнуць тое, што мы так вельмі хутка, на жаль, страцілі. Гэта тое, што тычыцца менавіта беларускамоўнага спартыўнага рэпартажу. А Вы ж чудоўна разумееце, што сам па сабе спартыўны рэпартаж - гэта толькі частка ў эфіры, у тым ліку і беларускамоўным. Вось так. Але што застасця? Будзем працаваць у гэтым кірунку, інакш ніяк.

Увогуле, падводзячы рысу пад працай на трансляцыях з чэмпіянату свету, скажу: асабіста я вельмі задаволены тым, што атрымалася. І упэўнены, што вялізной колькасці нашых заўзятараў футбольных аматараў, тэлеглядачоў наша праца на беларускай мове спадабалася.

- Не толькі аматарам, але і адмыслоўцам. Былы футбаліст менскага "Дынама" Людас Румбукіс у інтарэвю Свабодзе азначаў выбітную працу Паўла Баранава...

(Слыхацца) Так, я размаўляў з Людасам Румбукісам, мы сустракаліся на святочнай вячэрні, арганізаванай амбасадай ЗША падчас матчу зборных ЗША і Бельгіі, размаўлялі. І сапраўды, ён і раней, і цяпер выказваўся з вялікім задавальненнем, выпраменяўшы нейкую радасць, нават з натхненнем пра гэта казаў, вочы свяціліся ў Людаса Енавіча. Ну, не буду хавацца, скажу: вядома, было вельмі прыемна чуць вось такія слова. Таму на прыкладах такіх вось вядомых людзей, публічных асобаў, прадстаўнікоў беларускага футболу мы бачым, што наша праца прыйшлася даспадобы вельмі многім. Але мы пры ўсёй павазе да гэтых людзей маем на ўвазе ў першую чаргу нашу аўдыторыю - простых людзей, простых аматараў футболу. Як і кручі, вялікая колькасць людзей глядзіць футbol раз на два гады, ад чэмпіянату Еўропы да чэмпіянату свету, а хтосьці, мабыць, засяроджваеша толькі на чэмпіянаце свету. Наш народ, які, безумоўна, сачыў за чэмпіянатам свету ў кампаніі іншых народаў, пачуўшы беларускую мову, магчыма, нахінца той ці іншай справай. У дзяцей, спадзяюся, нешта адкладзеце ў галаве, у падлеткаў. Карапей, будзем спадзявацца, што з Божай дапамогай вось гэтае семя, якое мы кідаем, актыўізуе інтарэс нашага народа да нашай жа мовы. Но я ўжо не раз казаў і цяпер скажу рэч даволі пафасную: "Мова - гэта душа народа". І насамрэч гэта праўда. Гэта адностроўвае толькі тое, што без моўнага асяроддзя дасканалай, суцэльнай нацыі, стопрацэнтнай нацыі проста не атрымаеца. Лішні раз у гэтым пераконаўся, калі выязджаю за мяжу, глядзю, як жывуць тыя ці іншыя людзі ў тым ці іншым асяроддзі, у той ці іншай краіне, і бачу, што мова для іх - гэта сродак яднання. Гэта дазваляе ім адчуваць сябе сапраўдны народам. А мы, беларусы, - мы суцэльная, натуральная, ёўрапейская нацыя. І мы павінны застасцца гэтай ёўрапейскай нацыяй. А без мовы гэтай самадастатковай, ёўрапейскай нацыяй мы не станем аняк.

(Працяг. Пачатак у папярэдніх нумарах.)

Райчонак (Алег Р.) - дэргіват з фармантам *-онак* ад антрапоніма **Райко** і семантыкай 'нашчадак названай асобы': **Райч-онак**. ФП: **райц** (даўніца Райчонак). Прозвішча можа матывавацца і як 'дзіця жанчыны з імем **Райка** (**Райна**)' - **Райч-онак**.

Ракевіч (Мікалай Р.) - форма бацькаймення з фармантам *-евіч* ад антрапоніма **Рак** і семантыкай 'нашчадак названай асобы': **Рак-евіч**. ФП: **рак** ('беспазваночная, пакрытая панцырам прэсноводная жывёліна класа ракападобных з вялікімі клюшнямі калія галавы і брушкам, якое звычайна называюць шыкай') - **Рак** (мянушка, потым прозвішча) - **Ракевіч**.

Раманоўская (Яніна Р.) - дэргіват з фармантам *-ская* ад тапоніма **Раманава** з семантыкай 'жыхар (народзінец) названага паселішча': **Раманоўская**.

Раманцоў (Зміцер Р.) - форма прыналежнага прыметніка з суфіксам *-оў* ад антрапоніма **Раманец** і семантыкай 'нашчадак названай асобы': **Раманц-оў**. ФП: **раман** - **раманец** ('сын Рамана') - **Раманцоў**.

Раманцэвіч (Валянціна Р.) - форма бацькаймення з фармантам *-эвіч* ад антрапоніма **Раманец** з семантыкай 'нашчадак названай асобы': **Раманц-эвіч**. ФП: **раман** - **раманец** - **раманцэвіч**.

Раманчык (Надзея Р.) - дэргіват з суфіксам *-чык* ад антрапоніма **Раман** і семантыкай 'нашчадак названай асобы': **Раман-чык**. Прозвішча можа матывавацца і як былая памяшальна-ласкальная форма ад імя **Раман** (**Раман-чык**).

Раманюк (Алег Р.) - дэргіват з суфіксам *-юк* ад антрапоніма **Раман** і семантыкай 'нашчадак названай асобы': **Раман-юк**.

Рамко (Вольга Р.) - народна-гутарковая форма наймення ад імя **Раман**: **Рамане́ка** - **Рамко**. Або ад апелятывы **рамка** (памяш. да **рама**).

Рамук (Андрэй Р.) - былая народна-гутарковая форма наймення ад імя **Раман**: **Раман-ук**.

Раткевіч (Лілія Р.) - пазнейшая форма, першасная **Радкевіч** - дэргіват ад **Радзіко** з фармантам *-евіч* і семантыкай 'нашчадак названай асобы': **Радк-евіч**. ФП: **радзіць** - **радзіко** - **Радкевіч**.

Рако (Мікалай Р.) - адапелятыўны дэргіват ад **рак** з менай формы мужчынскага роду на агульны з фінальным *-ко*: **рак** - **рако** (як **чарток** - **Чартко**). ФП: **рак** (апелятыў, гл. **Ракевіч**) - **рак** (памяш. да **рак**) - **Рако** (мянушка) - **Рако**.

Родзік (Анатоль Р.) - народна-гутарковая найменне

ад імя **Радзівон**: **Радзівонік** - **Родзік**.

Розін (Дзмітры Р.) - форма прыналежнага прыметніка з фармантам *-ін* ад антрапоніма **Роза** (рас.) і семантыкай 'нашчадак названай асобы': **Роз-ін**.

Рубанік (Таццяна Р.) - дэргіват з фармантам *-ік* ад антрапоніма **Рубан** з семантыкай 'нашчадак названай асобы': **Рубан-ік** (як і **Данік**, **Лявонік**). ФП: **рубэн** (і **Рубен** - АСБМ, 2010) - **Рубэнік** - **Рубанік**.

Рудзенак (Алег Р.) - дэргіват з фармантам *-енак* ад антрапоніма **Руды** і семантыкай 'нашчадак названай асобы': **Рудз-енак**.

Рудзіч (Алена Р.) - форма бацькаймення з фармантам *-іч* ад антрапоніма **Руды** з семантыкай 'нашчадак названай асобы': **Рудз-іч**.

Рудзіка (Яніна Р.) - дэргіват з фармантам *-іцкая* ад тапоніма **Рудня** і з семантыкай 'жыхар Рудні': **Рудзіка**.

Рудовіч (Мікалай Р.) - форма бацькаймення з фармантам *-овіч* ад антрапоніма **Руды** і семантыкай 'нашчадак названай асобы': **Руд-овіч**.

Руды (Яўген Р.) - семантычны дэргіват ад апелятывы **руды** 'ружка-карычневы'.

Прозвішча нярэдка вымаўляеца з націскам на першым складзе (дзеля адмежавання ад апелятывы і як норма польскай мовы: **Rudy**).

Рулавіч (Алена Р.) - форма бацькаймення з фармантам *-евіч* ад антрапоніма **Раманец** з семантыкай 'нашчадак названай асобы': **Раманц-евіч**. ФП: **раман** - **раманец** - **раманцэвіч**.

Рудзіка (Падарек Р.) - дэргіват з суфіксам *-ык* ад антрапоніма **Раман** і семантыкай 'нашчадак названай асобы': **Раман-ык**.

Рудзіка (Падарек Р.) - дэргіват з суфіксам *-ык* ад антрапоніма **Раман** і семантыкай 'нашчадак названай асобы': **Раман-ык**.

Рудзіка (Падарек Р.) - дэргіват з суфіксам *-ык* ад антрапоніма **Раман** і семантыкай 'нашчадак названай асобы': **Раман-ык**.

Рудзіка (Падарек Р.) - дэргіват з суфіксам *-ык* ад антрапоніма **Раман** і семантыкай 'нашчадак названай асобы': **Раман-ык**.

Рудзіка (Падарек Р.) - дэргіват з суфіксам *-ык* ад антрапоніма **Раман** і семантыкай 'нашчадак названай асобы': **Раман-ык**.

Рудзіка (Падарек Р.) - дэргіват з суфіксам *-ык* ад антрапоніма **Раман** і семантыкай 'нашчадак названай асобы': **Раман-ык**.

Рудзіка (Падарек Р.) - дэргіват з суфіксам *-ык* ад антрапоніма **Раман** і семантыкай 'нашчадак названай асобы': **Раман-ык**.

Рудзіка (Падарек Р.) -

з семантыкай 'нашчадак названай асобы': **Рынк-евіч**. Утваральнае слова ад апелятыва **рынка** 'скаварада': **параўн.** **ryntka** 'тыгель' (СБГПЗБП, т. 4, с. 326).

Рысявец (Paica R.) - дэргіват з суфіксам *-ец* ад тапоніма **Рысева** з семантыкай 'нашчадак названага паселішча': **Рысев-ец** - **Рысявец**.

Сабуць (Галіна С.) - дэргіват з фармантам *-уць* ад **Саба** - гутарковага асабовага наймення (каталіц.) ад **Севасціян** з семантыкай 'нашчадак названай асобы': **Саб-уць**. Як: **Клім** - **Клімуць**, **Іў** - **Ісуць**.

Савасцеева (Людміла С.) - форма прыналежнага прыметніка з фармантам *-ева* ад антрапоніма **Севасціяна** і семантыкай 'нашчадак названай асобы': **Севасціяна-ева**. **Севасціяна** (Ганна С.) - дэргіват з фармантам *-ана* ад **Севасціяна**: **Севасціяна-ана**.

Савік (Мікола С.) - дэргіват з фармантам *-ік* ад антрапоніма **Сава** і семантыкай 'нашчадак названай асобы': **Сав-ік**. ФП: **Сава** (імя, ад **Савва**) - **Савік**.

Савіна (Анастасія С.) - форма прыналежнага прыметніка з фармантам *-іна* ад антрапоніма **Сава** і семантыкай 'нашчадак названай асобы': **Сав-іна**.

Савіч (Іван С.) - форма прыналежнага прыметніка з фармантам *-іч* ад антрапоніма **Савасціяна** і семантыкай 'нашчадак названай асобы': **Савасціяна-іч**.

Савасціяна (Ігар С.) - дэргіват з фармантам *-інка* ад антрапоніма **Савасція** і семантыкай 'нашчадак названай асобы': **Савасція-інка**.

Сагановіч (Генадзь С., Ларыса С.) - форма бацькаймення з фармантам *-овіч* ад апелятывы **саган** 'чыгун, звычайна з ручкамі' - **Саган** (празванне, потым прозвішча) - **Саган-іч**.

Сагановіч (Падарек С.) - семантычны дэргіват ад апелятывы **саган** 'матыка' ('Вялікі слоўнік беларускай мовы' Ф.А. Піскунова (2012, с. 894)).

Саракавік (Анатоль С.) - семантычны дэргіват ад апелятывы **саракавік** 'рэлігійнае свята, якое адзначаеся 9 сакавіка ст.ст.' (Слоўнік беларускага паўн.-зах. Беларусі і яе пагранічча, т. 4, с. 366 - 367).

Сарока (Андрэй С.) - семантычны дэргіват ад апелятывы **сарока** 'птушка сямейства крумкачовых з доўгім хвостом і чорным з белым апярэннем' і перан. 'Пра балбатлівага шумнага чалавека'.

Сарокін (Арцём С.) - форма прыналежнага прыметніка з суфіксам *-ін* ад антрапоніма **Сарока** і семантыкай 'нашчадак названай асобы': **Сарока-інка**.

Саўко

Святая Ефрасіння, заступіся за Ліду, дапамажы нашаму гораду застацца беларускім!

Пяты Ефрасіннеўскі крыж у Лідзе

8 і 9 ліпеня ў Лідзе з арцыпастарскім візітам знаходзіцца Мітрапаліт Менскі і Слуцкі, Патрыярх Экзарх усёй Беларусі Павел.

Програма візіту была вельмі насычаная: набажэнствы ў храмах, сустрэчы з вернікамі, наведванні розных свецкіх устаноў і вайсковых частак. Мітрапаліт быў у Лідзе першы раз і таму хацеў усё пабачыць, а тут яму хацелі ўсё паказаць.

8 ліпеня для Ліды дзень асаблівы - у гэты дзень горад быў вызвалены ад нямецка-фашистскіх захопнікаў, а сёлата споўнілася якраз 70 гадоў з дня вызваленя.

У сувязі з 70-годдзем на праваслаўных могілках калі завода "Лідсельмаш" з ініцыятывы Лідскага дабрачыння была пабудавана Георгіеўская капліца, якую і асвяціў мітрапаліт Павел пры вялікім зборы светароў і свецкага люду.

9 ліпеня адбыўся візіт мітрапаліта ў царкву Св. Аляксандра Неўскага ў Новым Паў-

днёвым гарадку, дзе быў асвечаны новы паклонны крыж.

Гэтая такая звычайная падзея, як асвячэнне паклоннага крыжа, для Ліды мае важнасць надзвычайную. Крыж выкананы ў форме Крыжа Святой Ефрасінні Полацкай - Нябеснай заступніцы Беларусі, і гэта ўжо пяты Ефрасіннеўскі крыж у Лідзе (адзін на ўездзе з Менска, адзін на ўездзе з Гародні, адзін на капліцы па вул. Камуністычнай, адзін ля ўніяцкага дома па вул. Каліноўскага). Цяпер яшчэ і па вул. Лётнай. Гэта ў Лідзе. За горадам адзін такі крыж стаіць паміж Мохавічамі і Малым Ольжавым. Быў яшчэ адзін у Беліцы, але ён зненсаны, і ўжо 12 год стаіць задача яго аднаўлення.

Кожным такім крыжкам Ліда просіць Святую Ефрасінню заступніцу за горад, не даць сквіціцца следам за ўсёй краінай у балота русіфікацыі. Бо сёння толькі нябеснае заступніцтва можа ўратаваць Беларусь, самі беларусы ратаваць сябе не хочуць.

Яраслав Грынкеўч.

Сустрэча з Нілам Гілевічам

9 ліпеня кіраўніцтва ТБМ наведала заснавальніка і першага старшыню Таварыства беларускай мовы, народнага паэта Ніла Гілевіча.

Ніл Сымонавіч атрымаў інфармацыю аб святкаванні 25-х угодкаў ТБМ і перадаў свае зычэнні ўсім сябрам і прыхільнікам роднага слова.

Наши кар.

На здымку: Тацяна Навасельская, Ніл Гілевіч, Алена Анісім, Алег Трусаў.

"НЁМАНСКІ ФРОНТ"

Прэзентацыя ў Лідзе

8 ліпеня выдавецтва "Гарадзенская бібліятэка" презентавала ў Лідзе кнігу "Нёманскі фронт". У ёй распавяддаецца пра жахлівый 10 дзён баёў за Гародню паміж Чырвонай Арміяй і войскамі Вермахту ў ліпені 1944 года. Аўтар кнігі, даследчык ваенай гісторыі з Гародні Дэмітрый Люцік распавяў прысутным, як і кім вызывалялася Ліда і Гародня ад нямецка-фашистскіх захопнікаў 70 гадоў таму. Па яго словам, падчас падрыхтоўкі кнігі асабліва яго зацікавіў нямецкі бок таго супрацьстаяння. Аўтар, крок за крокам, дзень

Люцік Дэмітрый нарадзіўся ў 1981 годзе ў Гародні. Займаецца вайсковой гісторыяй XX стагоддзя. Аўтар даведніка "Сто лет одиночества. Неизвестная крепость Российской империи. Путеводитель по фортаам крепости Гродно" (2011), адзін з аўтараў кнігі "Скідзель. 500 год у гісторыі" (2008), изразу артыкулаў, прысвечаных воінам і вайсковым канфліктам на Гарадзеншчыне. Скончыў гістарычны факультэт Гарадзенскага дзяржаўнага ўніверсітэта імя Я. Купалы.

за днём раскрывае планы і дзеянні савецкіх і нямецкіх войск у баях за Гародню 12-25 ліпеня 1944 года. У аснову кнігі ляглі звесткі з нямецкіх даследаванняў, расійскіх архіваў, успаміны ўдзельнікаў і жыхароў горада, дзённікі баявых дзеянняў, аператуўныя документы, спра-

вазадачы, даніяенні. Кніга будзе цікавая тым, хто цікавіцца гісторыяй воінаў.

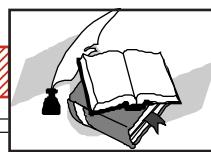
Дэмітрый Люцік кажа:

- Як гарадзенцу мне было цікава напісаць пра тая падзеі, пра якія я сам дакладна вельмі добра не ведаў. Ведаў толькі па тых кнігах, па тых успамінах, якія можна было знайсці ў бібліятэках. Але мене гэта не задавальняла. І самае галоўнае, я спрабаваў запоўніць прагалы ў сваіх ведаў, у першую чаргу я збіраў матэрыял для сябе. Гэта як раз другі бок падчас баявых дзеянняў - гэта немцы.

Презентацыя кнігі "Нёманскі фронт" адбылася ў Лідскай раённай бібліятэцы імя Янкі Купалы і была прымеркаваная да 70-годдзя вызвалення Ліды ад нямецко-фашистскіх захопнікаў, якое адзначае акурат 8 ліпеня.

Наши кар.

Памерла Валянціна Зімніцкая

11 ліпеня не стала **Валянціны Зімніцкай**, жонкі палітыка Юрыя Хадыкі, маці журналіста Аляксея Хадыкі.

Валянціна Зімніцкая брала ўдзел у грамадскай дзеянасці. Яна ратавала Сяргея Каваленку і ахвяравала на дзеянасць ТБМ, была актыўным сябрам Таварыства. Бараніла мужа ў турме і выходзіла на талаку ў Курапатах.

Апошнім часам Валянціна Зімніцкая цяжка хварэла.

Сакратарыят ТБМ выказвае шчырае спачуванне родным і блізкім В. Зімніцкай.

Няхай родная зямелька будзе ёй не цяжкай.

savaboda.org (RFE/RL)

Беларусбанк і беларуская мова

**Грамадскае аб'яднанне
"Таварыства беларускай мовы імя Францішка Скарыны"**
220034, г. Мінск вул. Румянцева, 13, тэл. 284-85-11, разліковы рахунак № 3015741233011 у ЦБП №539 ААТ "Белівестбанка", г. Мінск, код 739

3 чэрвень 2014 г. № 48

Старшыні Праўлення
ААТ "ААТ Беларусбанк"
С.П. Пісарык.
пр-кт Дзяржынскага, 18,
г. Мінск, 220089

Паважаны Сяргей Паўлавіч!

У нашу арганізацыю паступаюць скаргі ад грамадзян Беларусі на тое, што ў некаторых аддзяленнях Вашага банка адмаўляюцца абслугоўваць кліентаў, якія карыстаюцца дзяржаўнай беларускай мовай. Інфармацыя пра гэтыя факты з'яўляецца і ў беларускіх СМИ (Напрыклад, газета "Новы час" ад 16 мая 2014 г., № 19, с.2, Навіны рэгіёна). Пры гэтым супрацоўнікі Вашага банка спасылаюцца на тое, што ў іх камп'ютарах адсутнічае беларускі шыфрут. Гэтым дзеянні пярэчаць дзейнай Канстытуцыі і рэферэндуму 1995 года, дзе гаворыцца аб поўнай роўнасці дзвюх дзяржаўных моў на тэрыторыі Беларусі.

У сувязі з вышэйсказанным, просім Вас забяспечыць камп'ютарную сістemu Вашага банка і яго філіялаў беларускім шыфрутам, а таксама арганізуваць пры неабходнасці для Вашых супрацоўнікаў курсы па вывучэнні дзяржаўнай беларускай мовы. Гэтым дзеянні будуть цалкам адпавядыць наступнаму выказванню Кіраўніка нашай дзяржавы: "Беларуская мова з'яўляецца найважнейшым нацыянальным культурным здабыткам".

З павагай,

Старшыня Таварыства беларускай мовы

Алег Трусаў.

БЕЛАРУСБАНК

Адкрытае акцыянернае таварыства
"Ашчадны банк" "Беларусбанк"
пр-т Дзяржынскага, 18, 220089, г. Мінск
Тел.: (017) 218 84 31, факс: (017) 226 47 50
Тэлекс: 252408 PION BY
<http://www.belarusbank.by>
e-mail: info@belarusbank.by

25.06.2014 № 795-15-02-015/7337

На № _____ ад _____

Открытое акционерное общество
"Сберегательный банк" "Беларусбанк"
пр-т Дзержинского, 18, 220089, г. Минск
Тел.: (017) 218 84 31, факс: (017) 226 47 50
Телекс: 252408 PION BY
<http://www.belarusbank.by>
e-mail: info@belarusbank.by

Старшыні
грамадскага аб'яднання
"Таварыства беларускай мовы
імя Францішка Скарыны"
Трусав А.А.
вул. Румянцева, 13
220034, г. Мінск

Аб разглядзе звароту

Паважаны Алег Анатольевіч!

ААТ "ААТ Беларусбанк" разгледзела Ваш зварот, а таксама публікацыю ў газете "Новы час" па пытанні выкарыстання пры здзяйсненні банкаўскіх аперацый беларускай мовы.

Прыём плацяжоў, аб якім ідзе гаворка ў названым Вамі артыкуле, ААТ "ААТ Беларусбанк" ажыццяўляе, як і ўсе банкі, з выкарыстаннем сістэмы адзінай разліковай інфармацыйнай прасторы (АРІП).

Для забеспеччэння афармлення квітанцый пры прыёме плацяжоў на беларускай мове неабходна вырашэнне гэтага пытання Нацыянальным банкам Рэспублікі Беларусь і ўдзельнікамі сістэмы АРІП (пастаўшчыкамі паслуг і банкамі).

Разам з tym узнятаяе Вамі пытанне заслугоўвае ўвагі, у сувязі з чым у ААТ "ААТ Беларусбанк" у цяперашні час працягваеца праца па перакладзе на беларускую мову заключаемых з грамадзянамі дагавораў па рознічных банкаўскіх паслугах (уклады, крэдыты, банкаўская плацёжная картка) і вырашаеца пытанне аб арганізацыі працы па заключэнні вышэйназваных дагавораў у індывідуальным парадку на беларускай мове ва ўсіх падраздзяленнях банка ў адпаведнасці з пералікам здзяйсняемых аперацый.

Намеснік

Старшыня Праўлення

Т.Л. Міхайлоўская.

У ліпені

**сядзіба ТБМ працуе з панядзелка па чацвер
з 16.00 да 18.00**

Мястэчкаў пакуль не будзе

ДЗЯРЖАЎНЫ КАМІТЭТ
ПО МАЁМАСЦІ
РЕСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ

заяв. Чырваназорны, 12, 220005, г. Мінск
тэл. (017) 288 10 19; факс (017) 288 27 25
e-mail: info@gki.gov.by

18.06.2014 № 5-16/3874

На № _____ ад _____

ГОСУДАРСТВЕННЫЙ КОМИТЕТ
ПО ИМУЩЕСТВУ
РЕСПУБЛИКИ БЕЛАРУСЬ

пер. Красназвездны, 12, 220005, г. Минск
тэл. (017) 288 10 19; факс (017) 288 27 25
e-mail: info@gki.gov.by

Грамадскае аб'яднанне
"Таварыства беларускай мовы
імя Францішка Скарыны"
Трусаву А.А.

копія: Адміністрацыя Прэзідэнта
Рэспублікі Беларусь

Пра катэгорыю сельскіх
населеных пунктаў

Паважаны Алег Анатольевіч!

У дапаўненне да пісма Дзяржайнага камітэта па маёмасці Рэспублікі Беларусь ад 21 лютага 2014 г. № 5-5/30-ЮЛ паведамляем, што членамі Тапанімічнай камісіі пры Савеце Міністраў Рэспублікі Беларусь (далей - Тапанімічная камісія) на чарговым пасяджэнні (пратакол № 4 ад 30 мая 2014 г.) была разгледжана прапанова грамадскага аб'яднання "Таварыства беларускай мовы імя Францішка Скарыны" змяніц назву катэгорыі сельскіх населеных пунктаў "аграгарадок" на "мястэчка".

Пры абмеркаванні прапановы члены Тапанімічнай камісіі ўлічвалі: гістарычную састаўляючую назву "мястэчка", колькасць аграгарадкоў (сёння на тэрыторыі рэспублікі іх налічваеца больш за 1400); вялікія фінансава-эканамічныя выдаткі, якія патрабуюцца пры змяненні назвы катэгорыі.

Тапанімічная камісія вырашила, што ўнясенне змянення ў сучаснае адміністрацыйна-тэрытарыяльнае ўпарадкаванне Рэспублікі Беларус немэтаэгодна, і рэкамендуе грамадскім арганізацыям і аб'яднанням пры вынасенні на разгляд падобных прапаноў праводзіць падрабязнае даследаванне пытання, у tym ліку выносіць яго на грамадскае абмеркаванне, прадстаўляць фінансава-эканамічнае абрэгунтаванне.

Старшыня Тапанімічнай камісіі Г.І. Кузняцоў.

Прэзентацыя кнігі Леаніда Лаўрэша ў Гародні

8 ліпеня лідскі даследчык Леанід
Лаўрэш прадставіў гарадзенцамі сваю
новую кнігу "Ліда ўчора і сёння: гісторыя
горада ў выявах" у гарадзенскай галерэі
"Крыга". Кніга напісана ў стылі гіста-

рычных нарысаў з выкарыстаннем вялікай колькасці літаратуры.

Пра кнігу Беларуска-
мурады Рацяя распавядае
Леанід Лаўрэш:

- Кніга напісана пра
Ліду для яе жыхароў і тых, хто
цікавіцца горадам. Цікавяцца,
якім быў наш горад, яго гісторыя і нават сучасніцю, бо ў
канцы кнігі шмат каляровых
здымкаў сучаснай Ліды. У
нейкай ступені кніга з'яўляецца
перавыданнем самага першага
выдання 2001 года, тая кніга
называлася "Ліда на старых
малюнках".

Выданне - гэта спалученне гістарычных тэкстаў з
выявамі горада з канца XVIII
стагоддзя да нашага часу. А на
сустрэчу з аўтарам прыйшли
гарадзенскія гісторыкі і краязнаўцы,
а таксама і былія лідзяне, а цяпер жыхары Гародні.

Nash kar.

Невядомыя шэдэўры мастацтва Беларусі

Цягам чатырох месяцаў у Менску дзеянічала ўнікальная выставка "Дзесяць стагоддзя беларускага мастацтва". На ёй былі прадстаўлены каля 500 твораў жывапісу, скульптуры, іканаграфіі, якія адносяцца да розных перыядоў гісторыі мастацтва.

Выставка была падрыхтавана з узделам 15-ці даследчыкаў і навуковых супрацоўнікаў. Экспазіцыя была арганізавана Міністэрствам культуры і Нацыянальным мастацкім музеем сумесна з ААТ "Белгазпрамбанк". Падрыхтоўка да выставы доўжылася 9 месяцаў. Важнае значэнне для мастацтва мае тое, што была прадстаўлена перыядызацыя твораў з каментарамі кожнай эпохі, перададзена храналогія дзеяніасці мастацкіх плыніяў і школ (Акадэмій, курсаў, вучылішчаў і інстытутаў).

Знёмыства з выставай нагадвала падарожжа па кнізе Ўладзіміра Арлова "Краіна Беларусь. Вілікае Княства". Найбольш радасныя адкрыцці чакалі ўзле Візантыйскага мастацтва. Візантыйская дзяржава была жывой кропніцай хрысціянскага мастацтва на працягу 1000 гадоў. Адначасова ў єўрапейскіх дзяржавах нараджаліся нацыянальныя кірункі і ўпływy ѹіканаграфіі, скульптуры і архітэктуры.

У зале старажытнага візантыйскага мастацтва прадстаўлены абразы невядомых беларускіх майстроў XVII-XVIII стагоддзя. Прыцягвае цеплынёй і энергетыкай абраз "Маці Божая. Замілаванне"

(1656 г.). Сярод экспанатаў можна было ўбачыць богаслужбовыя прадметы: рэлікварый (ліццё з металу, 18 стаг.), срэбны напрастольны крыж (1625 г.), паштэр (ліццё з металу), а таксама вазы, дэкаратыўную кафлю. На адзін дзень на выставу была прывезена копія Крыжа Ефрасінні Полацкай са Спаса-Ефрасіннеўскага манастыра.

З іншых музеяў патрапілі ў Менск драўляныя скульптуры святога Мікалая, св. Антонія, св. Кінгі. Кожная з фігур вырэзана з цэльнага ствала дрэва. У постасцях адчуваецца асаблівасць спагадлівасці да чалавека. Вельмі кранулі наведальнікаў выявы трох свяціцеляў: Васілія Вялікага, Грыгорыя Багаслова, Іаанна Златавуста, напісаныя бліжэй да рэалістычнай манеры ў светлых колерах. Выдатна захаваліся выявы на дошках св. апосталаў Паўла, Андрэя, Іаанна і Іакава (17-19 стагоддзе). Імёны іх аўтараў не захаваліся.

Адзін з незвычайных экспанатаў выставы - саламяніца Царскія вароты (XVIII - нач. XIX ст.). У свой час яны ўпрыгожвалі іканастас ў праваслаўных і ўніяцкіх храмах. Царскія вароты выраблялі з дрэва, упрыгожвалі каштоўнымі камяніямі, але ў XVII ст. майстры замянілі драўляную пазалоту варотаў кружайнім пляценнем з саломкі, а замест каштоўных камяніёў началі выкарыстоўваць кавалачкі тканіны. Зараз вядомы ўсяго трох ўзоры Царскіх варотаў з саломкі. Яны знаходзяцца ў бе-

ларускіх музеях. Аналагаў унікальному помніку ніякіх іншых ікон не існуе.

Полацкая мастацкая школа сформавалася ў межах адукцыі езуітаў. У 1579 годзе быў адчынены Полацкі калегіум. Пры езуіцкіх і дамініканскіх кляштарах ствараліся партрэтныя галерэі. У 1785 годзе ў Полацку прыехаў матэматык, філософ, медык Габрыэль Грубэр. Ён стварыў належную базу для грунтоўнай мастацкай адукцыі. З часам калегіум быў разфармаваны ў Акадэмію езуітаў, дзе стала магчымым удасканальваць жывапісную тэхніку. У Полацкай Акадэміі езуітаў атрымліваў адукцыю менскі майстрак Валенці Ваньковіч.

Полацкая школа развівалася паралельна з Віленскай і прайшла праз стылі барока (С. Чаховіч), класіцызм (Г. Грубэр, Ф. Талстой), рамантызм і бідермер (В. Ваньковіч, І. Хруцкі, К. Бароўскі, Т. Быкоўскі).

У 1820-тых полацкая езуіцкая Акадэмія была зачынена, а здольныя жывапісцы накіроўваліся на вучобу ў Санкт-Пецярбург, Москву, Мюнхен, Парыж. З твораў гэтага перыяду прадстаўлены нацюрморты і партрэты Івана Хруцкага (1851), Іпаліта Гардзіскага (1863), Вітольда Бялыніцкага-Бірулі (1860). Экспазіцыю дапоўнілі творы габ-

гал быў абрани ўпраўнаважаны па справах мастацтва ў Віцебскай губерні. Віцебская эксперыментальная школа, якая прыцягвала мастакоў-авангардыстаў, дзеянічала з 1919 па 1923 год. У гэты перыяд у горад прыехаў заснавальнік супрэматызму Казімір Малевич. Ім і яго паслядоўнікамі было створана аўяднанне "Уновіс" ("Заснавальнікі новага мастацтва").

На выставе таксама ўзгадваюцца выкладчыкі і выпускнікі Віцебскага мастацкага тэхнікума (1923-1941). А сярод іх В. Волкаў, І. Ахрэмчык, Р. Кудрэвіч, П. Масленікаў - мастакі-баталисты, пейзажысты, тэатральныя дкаратары.

У 1945 годзе быў адчынены Беларускі тэатральны мастацкі інстытут у Менску, а ў 1953 годзе пачало дзеяніе яго мастацкае

аддзяленне, што паспрыяла раскрыццю талентаў. У экспазіцыі пачэснае месца занялі творы яго выкладчыкаў: Міхаіла Савіцкага, Мая Данцыга, Георгія Паплаўскага, Гаўрыла Вашчанкі.

Прыемна было пазнаёміцца з малавядомымі творамі Васілія Цвіркі, Паўла Масленікаў, Аляксандра Кішчанкі, Анатоля Бараноўскага.

Кірунак гісторычнага рамантызму з 90-тых гадоў XX

стагоддзя да сёняшняга часу прадстаўлі творы Міколы Селішччuka, Фелікса Янушкевіча, працы Віктара Альшэўскага.

Выклікае цікавасць карціна

Фелікса Янушкевіча "Янка Купала і Браніслаў Тарашкевіч", Уладзіміра Тоўсціка - "Памяці Ул. Каараткевіча", скульптурны партрэт Валенція Ваньковіча ў выкананні Ўладзіміра Слабодчыкава, твор Рыгора Сітніцы "Формула мінуўшчыны".

Некаторыя экспанаты дэмантраваліся шырокай пу-

бліцы ўпершыню. Адметнасцю падбору твораў стала перавага палотнаў гісторычнага характару, партрэтаў, пейзажаў, інсталяцый над распаўсюджанымі раней карцінамі метаду сацыялістычнага рэалізму.

Стылёвая разнастайнасць, багаты жанравы рэпертуар твораў узбагацілі наведальнікаў новымі ведамі і становічымі эмоцыямі. У экспазіцыю ўвайшлі ўнікальныя палотны выдатных беларускіх

Завяршыць рэстаўрацыю Мсціслаўскага кarmеліцкага касцёла

Грамадскае аб'яднанне

"Таварыства беларускай мовы імя Францішка Скарыны"

220034, г. Мінск вул. Румянцова, 13, тэл. 284-85-11, разліковы разлік № 3015741233011 у ЦБР № 539 А.А.Т.

"Белізвесткамка" код 739

16 мая 2014 г. № 43

Прэм'ер-міністру Рэспублікі Беларусь,

Спадару **М.У. Мясніковічу**

220010, г. Мінск,
вул. Савецкая, 11,
Дом Ураду

Аб уключэнні Мсціслаўскага кarmеліцкага
касцёла ў спіс помнікаў гісторыі і культуры,
рэстаўрацыя якіх фінансуецца з рэспубліканскага бюджету

Паважаны Міхail Уладзіміравіч!

Хачу звярнуць Вашую ўвагу на лёс унікальнага помніка беларускага дойлідства XVII-XVIII ст. - былога кarmеліцкага касцёла ў г. Мсціславе. Дарэчы, гэтае пытанне нядаўна падняла на сваіх старонках газета "Звязда" 13 мая 2014 г.

Яшчэ ў 1968-1969 гг. гэты помнік быў уключаны ў спіс помнікаў, дзе рэстаўрацыя фінансавалася з рэспубліканскага бюджету. Кіраваў рэстаўрацыяй вядомы беларускі рэстаўратар Валерый Слюнчанка. У савецкі час было шмат зроблена. Будынак атрымаў новы дах, устаўлены рамы вельмі складанай канструкцыі ў вялікія вокны касцёла, зроблена цалкам рэстаўрацыя інтэр'ераў бакавой капліцы, дзе зараз ідуць набажэнствы.

Але зараз Міністэрства культуры па невядомых прычынах рэгулярна выключае гэты ўнікальны помнік з вышэй згаданага спісу.

У сувязі з гэтым просім Вас пры нагодзе наведаць г. Мсціслав і непасрэдна азнаёміцца з гэтым помнікам культуры і гісторыі і ўключыць яго ў 2015 годзе ў спіс аб'ектаў рэспубліканскага фінансавання.

З павагай, старшыня ТБМ

А. Трусаў.

**МИНІСТЭРСТВА КУЛЬТУРЫ
РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ**

Праспект Пераможца, 11, 220004, г. Мінск

Тэлефон (017) 203 75 74
Факс (017) 203 90 45

e-mail: ministerstvo@kultura.by

11.06.2014 № 04-02/1367

На № ад

**МИНІСТЕРСТВО КУЛЬТУРЫ
РЕСПУБЛІКИ БЕЛАРУСЬ**

Проспект Победителей, 11, 220004, г. Минск

Тэлефон (017) 203 75 74
Факс (017) 203 90 45

e-mail: ministerstvo@kultura.by

Грамадскае аб'яднанне
"Таварыства беларускай мовы
імя Францішка Скарыны"

Аб фінансаванні рэканструкцыі
і рэстаўрацыі Ўспенскага касцёла
ў г. Мсціславе

У мэтах выканання даручэння Савета Міністраў Рэспублікі Беларусь ад 23 мая 2014 г. №05/535-69 Міністэрства культуры сумесна з Міністэрствам эканомікі ў межах сваёй кампетэнцыі разгледзела зварт Грамадская аб'яднання "Таварыства беларускай мовы імя Францішка Скарыны" і паведамляе наступнае.

Дзяржаваўнай праграмай "Культура Беларусь" на 2011-2015 гады ў пераліку мерапрыемстваў запланавана работы па рэканструкцыі і рэстаўрацыі Ўспенскага касцёла ў г. Мсціславе (далей - Ўспенскі касцёл) у межах сродкаў, прадугледжаных Дзяржаваўнай інвестицыйнай праграмай. Праектна-каштарысная дакументація па названым аб'екте да гэтага часу не распрацавана.

Даведка.

Фарміванне Дзяржаваўнай інвестицыйнай праграмы (далей - Праграма) ажыццяўляеца ў адпаведнасці з Палажэннем аб парадку фармівання, зацвярджэнням Дзяржаваўнай інвестицыйнай праграмы і справаўдзачнасці ў яе выкананні (Указ Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь ад 5 мая 2006 г. № 299).

У адпаведнасці з артыкуламі 44-45 Бюджэтнага кодэкса Рэспублікі Беларусь за кошт сродкаў бюджету ажыццяўляеца фінансаванне забеспеччэння захаванасці гісторыка-культурных каштоўнасцей, якія знаходзяцца ва ўласнасці Рэспублікі Беларусь і ўласнасці адміністрацыі на тэрыторыяльных адзінак Рэспублікі Беларусь, а таксама доступу да іх, у частцы капітальных выдаткаў.

Успенскі касцёл знаходзіцца ва ўласнасці ролігійнай арганізацыі.

Штогод Законам Рэспублікі Беларусь аб рэспубліканскім бюджетзе ўстаноўліваецца норма аб выдзяленні Грамадскім аб'яднаннем сродкаў рэспубліканскага бюджету па рашэнні Кіраўніка дзяржавы.

Сродкі рэспубліканскага бюджету ў цяперашні час сканцэнтраваны на рэальных да ўводу ў эксплуатацыю ў 2014 годзе сацыяльна значных аб'ектах, якія пераходзяць з высокай ступенню будаўнічай гатоўнасці для ўводу іх у эксплуатацыю ў наступныя гады.

З улікам выказанага, лічым мэтазгодным ажыццяўвіць распрацоўку практніка-каштарыснай дакumentації аб'екта за кошт уласных сродкаў касцёла або прыцягнення сродкаў інвестараў. Пасля чаго ва ўстаноўленым заканадаўствам парадку звярнуцца да Кіраўніка дзяржавы з просьбай аб аказанні падтрымкі за кошт сродкаў бюджету для рэканструкцыі і рэстаўрацыі Успенскага касцёла.

Намеснік Міністра

А.А. Яцко.

I паўсталі "Спадчына". Дыярыуш.

Такі загаловак мае кніга менскага грамадскага культурна-асветніцкага клуба "Спадчына", презентацыя якой адбылася 26 чэрвеня 2014 года. Кніга мае 512 старонак, аўтам - каля 30 умоўна-друкарскіх аркушоў. У кнізе змешчана "Хроніка асноўных падзеяў менскага грамадскага культурна-асветніцкага клуба "Спадчына", "Аўтабіографія", творчыя партрэты сяброў клуба, "Прысвяченне" Спадчыны (верши, прывітальныя слова), "Узнагароды" Спадчыны" (Камітэтам Ушанавання клуба, сяброў і іншых выбітных асабаў Беларусі, грамадской дзеянасці якіх на ніве служэння Батькішчыне спрыяе нацыянальному адраджэнню Беларусі-Літвы).

"Хроніка асноўных падзеяў" пачынаецца з сакавіка 1984 года - года заснавання клуба - і заканчваецца датай пахавання старшыні клуба "Спадчына" Анатоля Белага (17 лістапада 2011 года) на яго радзімі, на гарадскіх могілках горада Старыя Дарогі.

На презентацыі выступілі героі кнігі - спадчынцы: Яўген Гучок, Ала Белая, Аляксей Будзінок, Анатоль Валахановіч, Ілля Копыл, Пяцро Русаў, Мікола Савіцкі, Надзея Сармант, Сяргей Сармант, Ала Саскавец, Уладзімір Ліпскі і іншыя.

Цікавы раздзел "Узнагароды" Спадчыны". У ім пералічаны ўсе ўзнагароды клуба "Спадчына", якімі былі ўганараваныя сябры клуба і мноствы іншыя: ордэн "Гонар Айчыны", імянныя срэбныя пярсцёнак, медаль "Пагоня", ушанаванне асобы алейным або графічным партрэтам, медаль імя Уладзіслава Галубка, медаль з выявою герба "Пагоня",

Сябры клуба "Спадчына" гэтымі рознымі ўзнагародамі ганараваны па некалькі разоў.

Усяго было праведзена ганараваньня па ўсіх намінацыях 328, у тым ліку і замежных сябров - з Канады, ЗША, Германіі, Польшчы, РФ, Украіны, Чэхіі, Літвы, Латвіі і іншых краін свету.

Гэтая шматдакументальная, вялікая кніга мае ўнікальную каштоўнасць: па ёй можна зверыць поступ клуба "Спадчына" ад 1984 да 2011

на працягу 27 гадоў.

Пасля працяглай пеперальнікі (апошні, № 5, альманаху выйшаў у 2007 годзе) у ліпені 2014 года пабачыў свет шосты нумар альманаха. Затрымка ў выданні шостага нумара альманаха была выклікана аўтам - працяглымі прычынамі. У альманаху захавалася пераемнасць: засталіся раздзелы - публіцыстыка, проза, пазізія, гісторыя і краязнаўства. У шостым нумары дабаўлены раздзел "Спіс артыкулаў пяці папярэдніх нумараў альманаха". Альманах "Скрыжалі "Спадчыны"" заснаваны ў 1994 годзе

з старшынём менскага грамадскага культурна-асветніцкага клуба "Спадчына" самаахвярным, настомным і самадданым дзеячам на ніве Беларушчыны і Адраджэння Беларусі-Літвы - вольнай, свабоднай і незалежнай - Анатоля Белага.

У раздзеле "Праза" надрукаваны три матэрываляы Анатоля Валахановіча пра класікавую беларускую літаратуру Максіма Багдановіча, беларускага паэта Сяргея Панізьніка, артыкул Пяцтра Русава пра пэззію Алеся Пісімнякова, проза мастака Генадзя Драздова.

У раздзеле "Паэзія" змешчаны верші класік беларускай літаратуры, народнага паэта Беларусі Рыгора Барадуліна "Збіраў бяссонне", вершы Сяргея Панізьніка і яго пэреклады вершаў Ларысы Геніюш на украінскую мову, вершы Генадзя Драздова.

У апошні раздзел "Гісторыя і краязнаўства" ўвайшлі артыкулы: Пяцтра Русава "У Менску паміж Верхнім горадам і ракой Свіслоч", Ігара Курыцына "Праблемы паходжання дрыгавічоў" і "Гуды" (з яго кнігі "Незнамыя славяне").

Артыкулы цікавыя, чытаючыя з захапленнем. Паэзія - чистая беларуская мова. Аўтарам альманаха

мэдаль імя Льва Сапегі, мэдаль імя Браніслава Тарашкевіча, мэдаль імя Ларысы Геніюш, мэдаль імя Мітрафана Доўнар-Запольскага, мэдаль імя Язэпа Лесіка, мэдаль імя Міколы Шчакаціхіна, мэдаль імя Рыгора Шырмы, мэдаль імя Анатоля Бярозкі, Кубак "Спадчыны", партрэт Ларысы Геніюш, мэдаль імя Каастусі Каліноўскага, мэдаль імя Канстанціна Астрожскага, мэдаль імя братоў Івана і Антона Луцкевіча, мэдаль імя Івана Луцкевіча, мэдаль імя ксендза Вінцку Гадлеўскага, мэдаль імя Аркадзя Смоліча, мэдаль фонда ча-сопіса "Полацак", "Дзівасіл", мэдаль імя Міхася Забэйды-Суміцкага, крыж Еўфрасінні Палацкай за дабрачыннасць, мэдаль імя Аляксандра Уласава, мэдаль імя Цёткі "Кветка Беларусі", мэдаль імя Міколы Ермаловіча, мэдаль імя Васіля Быкава, мэдаль імя Васіля Быкава "За праўду ў творчасці", асабістыя фарбы і пэндзаль Вялікага Беларуса Васіля Быкава, мэдаль імя Барыса Кіта "За дасягненні ў асветніцтве і навуцы", мэдаль "Абаронцу пакутніка Беларусі", імянныя кришталікі ўайлібелыны кубак "25 год. Клуб "Спадчына", мэдаль імя Францішка Багушэвіча.

Кніга прысвечана светлай памяці Анатоля Яўхімавіча Белага - старшыні менскага грамадскага культурна-асветніцкага клуба "Спадчына", настомнага і самаахвярнага аратая і сейбіта на ніве Беларушчыны дзеля Адраджэння Беларусі-Літвы - вольнай, свабоднай, незалежнай. Гэтаму служжнню ён аддаў ўсё сваё свядомае жыццё.

У артыкуле "Я веру ў наша трэцяе Адраджэнне" Анатоль Белы пісаў, быццам даваў нам запавет: "...усі нам трэба па меры сваіх магчымасцяў і здольнасцяў не толькі наўбліжыцца, але і мэтанакіравана ўздельнічаць у тым працэсе, які некалі ўвойдзе ў сусветную гісторыю пад назоў "Трэцяя эпоха нацыянальнага Адраджэння Беларусі". Уздельнічаць, каб не застасца на ўзбочыне этай лёсавызначальнай для беларускай нацыі падзеі.

Кожнаму з нас неабходна быць актыўным уздельнікам Адраджэння, бо жыццё сведчыць аб непарыўнай узаемасувязі з сэнсам існавання цэлага народа!"

Над кнігаю працаўалі рэдактары Яўген Гучок, Надзея Сармант, кампутарны насторожыўшы ажыццяўлівіла Надзея Сармант. Адказным за выпуск гэтай кнігі стаў вядомы выдавец Беларусі Віктар Хурсік.

“Дылетант” у Магілёве

10-га ліпеня ў магілёўскай ратушы адбылася сустрэча з артыстам, вядоўцам тэлевізійнай перадачы "Падарожжы дылетанта" Юрыем Жыгамонтом. Слухачы, якіх назіралася багата, пачулі пра паходжанне, дзяцінства і жыццё гоцца, пра з'яўленне яго тэлевізійнай перадачы і працу над ёй. Адпаведны эмацыйны фон стварыў расповед пра любоў да Башкайшчыны, роднай мовы, поўязь з замлёнай бацькоў і дзядоў, дапамогу, яку тая нябачна аказвала Юрью нават праз родную літаратуру і творы класікаў. Гоць падзяліўся і творчымі планамі - стварэнне перадачы не толькі пра беларускія мясціны, але і пра іншыя землі былога Вялікага Княства. Слухачы задалі шмат пытанняў, пажадалі новых паспяховых вандровак ды наза-

прашалі кожны ў свае родныя мясціны. Акрамя гэтага Юры Жыгамонт уручыў пасведчанні сябра ТБМ новым чальцам суполкі. Ну і па завядзенай звычыцы гоцю паказалі цудоўныя магілёўскія краявіды, што адкрываюцца з вышыні рату-

шнай вежы, унікальны гадзінік з механічным трубачом, некаторыя іншыя гістарычныя мясціны горада.

Вялікі дзякую арганізацарам імпрэзы - Музею гісторыі Магілёва і, канешне, старшыні магілёўскай суполкі ТБМ

Алегу Дзялякову за незабытны вечар.

Аляксандр Сабалеўскі,
Магілёўская гарадская арганізацыя ТБМ,

Фота: Аляксандра Сабалеўскага.

З якога роду?

З якога, пытаюць, я роду.
З варагаў-нарманаў? Да не -
Прасторы са снегу,
склаў і лёду
Не вабілі змалку мяне.

Ці, мабыць, мaim гэта продкам
Нямілым стаў колісвой край?
Ні разу, сябры,
за ўжо век некароткі
Не сніў я гарачы Сінай.

А мо, з Запарожскас Сечы,
Якая тут блізка ад нас? -
Не ўмей ні справа,
ні злева я секчы,
Не навучыў нават час.

Адкрыў бы хай праўду
хто туу,
І як запытаць у вякоў?

Аднак, скажу шчыра,
сам я мяркую,
Паходжу што з палешукоў.

Люблю гадаваць я скаціну,
Магу праз балоты ісці,
Умею не толькі
паставіць хаціну,
А многае вельмі ў жыцці.

Люблю спеў салоўкі я ў маі
І зорак мігценне ўначы.
У памяці - мама,

як плача, співае,
Як мова паўсюдна гучыць.

Умею маліцца я ўлева, управа,
Паклоны слаць Небу, Зямлі.
Чужое браць, ведаю, -
дрэнная справа, -
Так продкі вучылі, жылі.

Не раз род мой зведваў напасці,
Праходзіў праз здзекі,
прымус.

Ды ўсё ж спадзяваўся
і верыў у шчасце, -
Такі ўжо ён ёсць, беларус.

I ты, мілы, з іншага роду,
Прыжыўшыся тут на замлі,
Законы, культуру
і мову народа

Прымі, паважай, палюбі...

Цяпер у абноўленым свеце
Сягаем да зорных вышынь.
...Малю:

Беларус! На гэтай планеце
Застанься навечна - не згінь!

Г. Шундрый,
г. Дзятлава.

Беларусь мая, родная, мілая

Гэтыя слова тройчы гучалі у чальца Саюза беларускіх пісьменнікаў Аляксея Пятровіча Галаска ў яго вершы "... Беларусь мая родная, мілая..." і ў 2-х песнях "Беларусь мая" на музыку В. Марцінкевіча, на музыку Л. Вадзюцінай у новым выданні паэта "Асенняя бліскавіца: Выбранае", якое пабачыла свет у гэтым годзе у г. Ганцавічах тыражом 100 асобнікаў на 86 старонках. Рэдактарамі зборніка выступілі пісьменнікі Алеся Каско, ён жа і аўтар уступу "Маланкі ў родных далягіядах", ды Святлана Локтыш, Дызайн і вёрстка выдання - Ганна Качагараўа. Карэктар - Марыя Залаценка, набор нотаў - Віктар Багроў.

Аўтар Аляксей Галасок выказвае сваю падзяку газете "Ганцавіцкі час" і асаўбіста Пятру Гузеўскуму за дапамогу ў выданні гэтай кнігі.

Як аказваецца, я памыліўся, зборнік "Асенняя бліскавіца" не тройчы, а нашмат болей дае слова "Беларусь мая, родная, мілая...", бо імі пачынаецца і сама кніга ў чатырохрадкоў пад удумлівым здымкам паэта А. Галаска:

*Беларусь мая, родная, мілая,
Да цябе я заўсёдна ліцею
Птушкай стомленай з выраю,
Шляхам тым, што ідзе карацей.*

Так сталася, што ў нечым нашыя жыццёвія, службовыя шляхі - дарогі крохмылі побач. Справа ў тым, што мы нарадзіліся ў адным Зэльвенскім раёне, праўда, я на чатыры гады старшы за яго. Абое свае вікі аддалі вайсковай службе, што і пат падкрэсліў у вершы "Падобны лёс", прысвечаным мне. У ім выкладаў і адну з наших рысаў, і адну з наших горычаў:

*З чужых краёў, халодных і суровых,
Дамоў ліцею, бы на бераг чайкі.
Мы збераглі матуліную мову,
А не змаглі - Равесту ѹ Талалайкі.*

Равеста - гэта знішчаны хутар пад быльм Угрынам Вялікім, які ўлады штучна змянілі на Вялікую Угрынъ, А Талалайкі - вёска, дзе нарадзіўся будучы творца 6 чэрвеня 1949 года. Зусім нядыўна ён адзначыў у Ганцавічах, дзе зараз жыве, сваё 65-годзе. Да гэтага юбілею ім і была выдадзена "Асенняя бліскавіца: Выбранае".

У кнізе такія раздзелы: "Краіна, Богам дараўаная", "Асенняя бліскавіца", "Вершы дзеткам", "Гумар", "Проза", "Песні" (10 мелодый).

Якія характэрныя асаблівасці прыгожага пісьменства А. Галаска? Найпершая - гэта неадрэўная сувязь з мясцінамі яго народзінаў і жыцця, з яго бацькамі і навакольнымі людзьмі:

*Сніца: зноў да Зальянкі
Я бягу па расе,
Лодка ветлівым ранкам
На рыбалку нясе.*

("Бліскавіца").

*Зачыміць сэрца - цягне ѹ Талалайкі,
Дзе ўпершино ѿ ўбачыў свет,
Слухаў там бабулінья байкі,
І кузні каласкі мне смажыў дзед.*

*Вось бы ізноў па Горненскай дарозе
Праехаць шпарка, каб курыўся пыл!
Няхай драбіны ляскавіца на возе -
Трымае лейцы дзядзька мой, Васіль.*

("...Вось бы ізноў па Горненскай дарозе...")

*З краёў усіх у Зэльву коні
Цягнулі цяжкія вазы,*

*Вязлі тавар праз вёскі, гоні
Густыя, цёмныя лісы.*

("Ганненскі кірмаш")

*Мае дзяды былі такімі рознымі:
З усмешкай жыў каваль Андрэй,
Васіль-цясяль здаваўся грозным
І вельмі строгім да людзей.*

("Мае дзяды")

Другая заўважная і характэрная адметнасць творчасці і жыцця паэта Аляксея Галаска - гэта яго глыбокі, непарушыны патрыятызм, любоў да Бацькаўшчыны, да роднай мовы, да векавечных традыцый і звычак свайго народа, тое, што на вялікай шкадаванні адсутнічае ў многіх беларусаў, якія генетычна ўсмакталі здрадніцтва, калабаранцтва, адродніцтва, манкурызм, мутациі ды іншую нялюдскасць:

Канае ѿ пакутах мова.

*І нічайцае яе не чужсыя -
Квітнеючы сад на дровы
Сякуць беларусы быўля.*

("У пакутах канае мова...")

У адным з сваіх "пякучых" вершаў "На Радзіме" паэт піша:

*У свеце ёсць многа краін
Дзіўнейшых, цяплішых, багатых.
А я, шляхам стомлены сын,
Вярнуўся ѿ бацькоўскую хату.*

*Адсюль хай душа адляціць
Да зорак пад плач завірухі.
Зямля, дзе пашчасціла жыць,
Будзь мне дываном, будзь і пухам.*

У "Прозе" ѿ нарысе "Ён побач і не рвецца ѿ вырай" пра розных птушак, а найболей пра вераб'ёў, я прачытаў: "... я ўбачыў снегіроў. Было іх усяго трох. Небагаты. Гэта сустрэча вярнула мяне ѿ далёкае дзяцінства. Перад вачалі ѿյўна паўстаў бацькоўскі сад, у якім на белым снезе і на прыцярушаных ім галінках дрэў сядзелі снегіры - быццам нехта раскідаў чырвоныя яблыкі".

А мне ўспомнілася чамусыці, што ў маіх наваколлях гэтыя птушкі называлі *шнігіры*... І калі я гадаваўся ѿ Парэцкім дзіцячым доме № 2 (Гарадзенскі раён), то ѿ нас быў хлопчык па прозвішчу *Шнігір*... І мне падумалася, што Аляксей Пятровіч недакладна ўвёў сваіх снегіроў у аповед, ды пра праверцы аказалася, што правільна, што літаратурна ўжыты ім *снегіры*...

А скончыць свае думкі пра зборнік "Асенняя бліскавіцы: Выбранае" А. Галаска:

*Не шкадуюць мяне мае вершы,
Не даюць мне спакойна заснуць.
Вострым болем праходзяць праз душу,
У палон маё сэрца бяруць.
("... Не шкадуюць мяне мае вершы...")*

Паэзія Аляксея Пятровіча з першых дзён майго знаёмства з ім захапіла мае сэрца і душу, як бачна, яна і па-сёння трывала тримае мяне:

*Усё жыццё ганаруся
Наши спадчынай - роднай мовай,
Краіна маёй Беларуссю
І яскравым бацькоўскім словам.*

("У пакутах канае мова...")

**Міхась Угрынскі,
г. Баранавічы.**

Заснавальнік:

ТБМ імя Францішка Скарыны.

**Пасведчанне аб реєстрацыі № 908 ад
18 снежня 2009 г. выдадзена Міністэрствам
інфармацыі Рэспублікі Беларусь.**

Адрес рэдакцыі:

231293, Лідскі р-н, в. Даліна.

Адрес для паштовых адпраўленняў:

231282, г. Ліда-2, п/с 7.

E-mail: naszaslowa@tut.by

Рэдакцыйная калегія:

Алена Анісім, Юрась Бабіч, Юля Бажок,
Марыя Баравік, Вінцук Вячорка, Юрась Каласоўскі,
Леакадзія Мілаш, Максім Новік, Яэзэл Палубіцкі,
Аляксей Пяткевіч, Уладзімір Содаль, Станіслаў Суднік,
Павел Сцяцко, Алег Трусаў.

<http://nashaslova.mns.by> <http://pawet.net/>

<http://kamunikat.org/> <http://tbm-mova.by/>

Аўтары цалкам адказныя за падбор і дакладнасць прыведзенай інфармацыі

Газета надрукавана ѿ Лідскай друкарні.

231300, г. Ліда, вул. Ленінская, 23.

Газета падпісаны да друку 14.07.2014 г. у 10.00. Замова № 2052.

Аб'ём 2 друкаваныя аркушы. Наклад 2000 асобнікаў.